

bestræber sig for at hale Sagen ud; thi at der da kan gaas meget vidt, behøver neppe at bemærkes.

Den anden Hovedmangel ved vor Civilproces er dens Magtesløshed i Henseende til at faa den virkelige Sandhed for Dagen og den slappe og lidet indtrængende Bevisførelse. Den vigtigste Afsættelse i saa Henseende er, at der i den ordinære Civilproces aldeles ingen Afgang er for Retten eller for Parterne til at fremdrage Modparterne til personlig Forklaring om Sagens Sammenhæng; begge Parter staa forklarede bag deres Sagsførere, og intet Bidrag til Sagens Dplysning kan faas paa anden Maade end gennem Sagsførernes færdige Fremstillinger, der afgives skriftlig og efter en rigelig Betænkningstid. Der kan ingen Tvivl være om, at man i Reglen vil komme Sandheden langt nærmere og komme langt lettere til den, naar Parterne møde eller dog kunne kaldes til personlig Forklaring om Sagens Sammenhæng ved mundtlig Afhørelse og Svar strax paa Stedet, uden Betænkningstid og forudgaaende Konference med Sagsførere om, hvorledes man hensigtsmæssigt skal indrette sin Forklaring. Dernæst er Vidnernes Afhørelse ei heller virksom og indtrængende nok. Afhørelse over skriftlige Spørgsmaal og Protokolation af alt, hvad Vidnet siger i Forbindelse med Dplæsning og Vedtagelse heraf, er en altfor langsom, stiv og tung Fremgangsmaade. En mundtlig, sig frit bevægende Examination af Vidnerne og med Ret for Parterne til selv umiddelbart at udspørge Vidnerne vil give et meget større Udbytte til Sagens Dplysning. Endelig er den legale Bevissteori, navnlig de Indskrænkninger, den paalægger Retten i Henseende til Bevisbedømmelsen, en Hindring for den virkelige Sandheds Udfindelse, som dog endnu gjør sig gjældende paa mange Punkter, uagtet den legale Bevissteoris Afvækkelse ved den nyere Retsudvikling, og man ser ikke sjældent, at Retterne maa begrunde deres Domme paa en officiel Godtroenhed med Hensyn til afgivne Forklaringer og Foranstaltninger, som staa i skarp Modsetning til forstandige Vægmands naturlige Opfattelse af det Påsefærdige.

De angivne Hovedmangler ved vor Procesmaade lade sig ikke grundigt afhjælpe paa nogen anden Maade end ved Overgang til mundtlig Procedure. Det lader sig vel ikke paa staa, at intet kan gjøres for at bøde paa de nævnte Mangler, saalænge den skriftlige Procesmaade bibeholdes. Men der vil neppe ved de Reformere, som kunne gjøres paa Grundlag af den skriftlige Procedures Bibeholdelse, opnaas nogen væsentlig eller varig Afhjælpning af Manglerne. Forst naar Proceduren bliver mundtlig, og Dommerne saaledes følge med fuldstændigt, efterhaanden som Sagen udvikler sig, og derfor ere inde i den, kan der med Nytte gribes styrende og ledende ind fra Rettens Side for at fremme Sagen og hindre unødvendig Forhaling. Dertil kommer, og det er Hovedsagen, at den mundtlige Procedure erfaringsmæssigt ikke har en saadan naturlig Tendens til Langsomhed som den skriftlige. Sagsførerne føle sig ikke fristede til at trække Sagen i Langdrag. Ivertimod naar de have sat sig ind i den og tænkt over, hvorledes den skal tages, hvilket nødvendigvis maa ske strax, hvor den procederes skriftligt og under Eventualmaximens Herredomme, ville de i Reglen selv helst plaidere strax, medens de huske Sagen og dens Omstændigheder nøie, thi Udsættelser ville i Reglen nøde Sagsførerne til flere Gange at indstudere den samme Sag eller i al Fald opfriske Grindringen om alle Detailler i den. Den Forhaling af Sagen, som ligger i Sagsførernes vanemæssige Langsomhed og Eyst til at opvætte Procedurens endelige Afslutning, der i den nugjældende Rettergangsmaade i Grunden spiller en større Rolle end bevidst Villie til at forhale, finder i Reglen ikke Sted i den mundtlige Procesmaade. Naturligvis kan der ogsaa under den mundtlige Procedure være Sager, med Hensyn til hvilke endog lange Udsættelser ere mundgaaeligt nødvendige, enten fordi Sagerne i sig selv ere meget vidtloftige, eller fordi de nødvendige Dplysningers Tilbebringelse kræver lang Tid; men Fordelen ved den mundtlige Forhandlingsmaade ligger navnlig deri, at den store Mængde af Sagerne, som ikke frembyde særegne Vanskeligheder i Henseende til Bevisførelsen, ville faa en meget raskere